

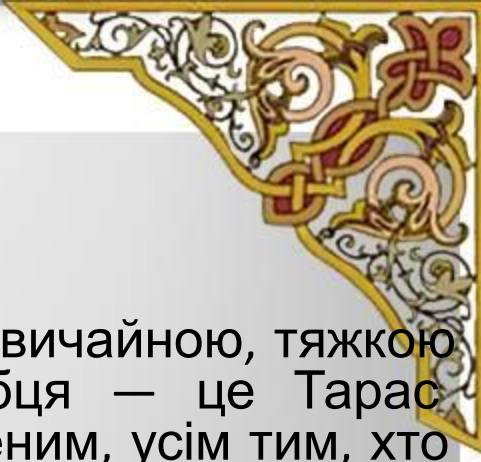

Тарас Григорович Шевченко

Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу,
Що проклену святого бога,
За неї душу погублю!

Тарас Шевченко

видатний суспільно-громадський діяч України

Великий український письменник, людина з незвичайною, тяжкою долею, зі світовою славою поета-правдолюбця — це Тарас Шевченко. Його думки зрозумілі усім пригнобленим, усім тим, хто хоче вільного, радісного і щасливого життя. Своєю славетною збіркою «Кобзар» він започаткував нову епоху не тільки в історії української літератури, а й у духовності. Думки Шевченка-поета, борця-революціонера завжди звернені до майбутнього, вони надихають нові покоління. Ця людина завжди служила правді і боролася за щасливе майбутнє свого народу. А твори Т. Шевченка є зразками глибокої народності, критичного реалізму.

У літературі з'являються нові герої: селяни-протестанти, бунтарі, повстанці, борці проти феодального гніту. Література збагатилася новими жанрами: ліро-епічна поема, політична поезія, оповідання й повість...

«Бідна моя Україно,
Стоптана ляхами!
Україно, Україно!
Ненько моя, ненько!
Як згадаю тебе, краю,
Заплаче серденько...
Де поділось козачество,
Червоні жупани?
Де поділась доля-воля?
Бунчуки? Гетьмани?
Де поділося? Згоріло?
А чи затопило
Синє море твої гори,
Високі могили?..
Мовчать гори, грає море,

Могили сумують,
А над дітьми козацькими
Поляки панують.
Грай же, море, мовчїть, гори,
Гуляй, буйний, полем –
Плачте, діти козацькії,
Така ваша доля!»
Обізвавсь Тарас Трясило
Віру рятовати,
Обізвався, орел сизий
Та й дав ляхам знати!
Обізвався пан Трясило:
«А годі журиться!
А ходім лиш, пани-брати,
З поляками биться!»

На панщині пшеницю жала,
Втомилася; не спочивать
Пішла в снопи, пошкандибала
Івана сина годувать.
Воно сповитеє кричало
У холодочку за снопом.
Розповіла, нагодувала,
Попестила; і ніби сном,
Над сином сидя, задрімала.
І сниться їй той син Іван
І уродливий, і багатий,
Не одинокий, а жонатий
На вольній, бачиться, бо й сам
Уже не панський, а на волі;
Та на своїм веселім полі
Свою таки пшеницю жнуть,
А діточки обід несуть.
І усміхнулася небога,
Проснулася – нема нічого...

В Києві у 1846 році створюється таємна політична організація, яка набуває антикріпосницького характеру. Так з'являється Кирило-Мефодіївське товариство. До цього братства входили Т. Шевченко, М. Гулак, А. Навроцький та інші.

Вони виступали проти кріпосного права, боролися за його ліквідацію. Але не всі члени Кирило-Мефодіївського товариства мали одні погляди на шляхи здійснення цієї мети. Частина членів братства поділяла революційно-демократичні погляди, які вносив Т. Шевченко. Інша частина, до якої належали П. Куліш, Н. Костомаров, пропагувала ідеї української буржуазії.

Передова група цієї організації (а до неї й належав Т. Шевченко) висувала такі вимоги: відміну кріпацтва, звільнення всіх слов'янських народів від національного гніту, об'єднання їх у вільну федеративну республіку із парламентською владою, рівні права усім народностям. Саме кирило-мефодіївці ставили питання про створення української держави, яка б увійшла до республіканської федерації слов'янських народів. Сам Шевченко вважав, що таке об'єднання може відбутися в результаті всенародного повстання, що наш народ зможе звільнитися лише шляхом боротьби трудящих проти самодержавства і поміщиків.

Мені однаково, чи буду
Я жить в Україні, чи ні.
Чи хто згадає, чи забуде
Мене в снігу на чужині —
Однаковісінько мені.
В неволі виріс між чужими
І, неоплаканий своїми,
В неволі, плачучи, умру.
І все з собою заберу,
Малого сліду не покину
На нашій славній Україні,
На нашій — не своїй землі.
І не пом'яне батько з сином
Не скаже синові: — Молись
Молися, сину, за Вкраїну
Його замучили колись. —
Мені однаково, чи буде
Той син молитися, чи ні...
Та неоднаково мені,
Як Україну злії люде
Присплять, лукаві, і в огні
Її, окраденую, збудять...
Ох, не однаково мені.

**Згадайте, братія моя...
Бодай те лихо не верталось,
Як ви гарнесенько і я
Із-за решотки визирали.
І, певне, думали, коли
На раду тиху, на розмову,
Коли ми зійдемося знову
На сій зубоженій землі?
Ніколи, братія, ніколи
Дніпра укупі не п'ємо!
Розійдемося, рознесемо
В степи, в ліси свою недолю,
Повіруєм ще трохи в волю,
А потім жити почнемо
Меж людьми як люде.
А поки те буде,
Любіться, брати мої,
Украйну любіте
І за неї, безталанну,
Господа моліте.
І його забудьте, други,
І не проклиняйте.
І мене в неволі лютій
Інколи згадайте.**

М. Самокиш. Т. Шевченка везуть на заслання

В 1859 – 1860 роках з метою широкої популярності живописних творів російських художників Тарас Григорович робить офорти з картин Брюллова, Лебедєва, Мещерського. Вплив Шевченка як поета і художника позначився на формуванні світогляду і творчості цілого ряду письменників та художників.

Крім виготовлення офортів, Тарас Григорович у цей час багато уваги приділяє виданню дешевих підручників для народу, але встиг надрукувати і розіслати лише «Буквар южнорусский» для недільних шкіл.

БУКВАЛЪХ
ЮЖНОРУССКІЙ.

1861 року.

Ціна три копійки.

САМОНЕЦЬКАБУДЬКА.

Въ печатни Готенфальденъ и ко.

ПЕЧАТАТЬ ПОЗВОЛЯЕТСЯ.
С.-Петербургу, 21-го Ноября 1860 года.
Ценсоръ Архидиаконникъ ФЮТШ.
Ценсоръ В. БЕЖЕТОВЪ.

Составилъ Тарасъ Шевченко.

ВЕЛЫКА АЗБУКА.

А Б В Г Д Е Ж З И Й К Л
М Н О П Р С Т У Ф Х Ц Ч
Ш Щ Ъ Ы Ь Ъ Э Ю Я Ө

МАЛА АЗБУКА.

а б в г д е ж з и й к л м н о
п р с т у ф х ц ч ш щ ъ њ
ѣ ю я ө в

12

РУКОПИСНА АЗБУКА, ВЕЛЫКА.

А Б В Г Д Е Ж З И Й К Л
М Н О П Р С Т У Ф Х Ц Ч Ш Щ Ъ
Ы Ь Ъ Э Ю Я Ө

РУКОПИСНА АЗБУКА, МАЛА.

а б в г д е ж з и й к л м н
о п р с т у ф х ц ч ш щ ъ њ
ѣ ю я ө в

Де есте добри люди.
Мамъ и правда буде,
А де кривда буде,
Мамъ добра не буде.

Аще кто ресеть ахо любили Бога, а
брата своего ненавидитъ — лажъ ест!

Іоанна ХХІV, 20.

13

ЛИЧБА.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.
100. 1000. 10000. 100000. 1000000.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	4	6	8	10	12	14	16	18	20
3	9	12	15	18	21	24	27	30	
4		16	20	24	28	32	36	40	
5			25	30	35	40	45	50	
6				36	42	48	54	60	
7					49	56	63	70	
8						64	72	80	
9							81	90	
10									100

24

Заставъ дурного Богу молятца — то винъ
и лобъ пробьѣ.

Зъ брехни не мрутъ —
Та виря билль не-Имуть.

Зъ дужымъ — не борьсь;
А зъ багатымъ — не судьсь.

Кому-кому, а куюому буде!

Казавъ пань:
Кожухъ дамъ —
Та й слово его тѣпле.

Ледачоу животѣи — и пироги ваять.

Не вирь
То звирь:
Хочъ не вкутьсь — то злякѣ.

В своїх безсмертних поезіях, і
в живописних полотнах
Шевченко пропагував світлі
ідеали свободи, рівності;
закликав народ до боротьби
проти усіх гнобителів,
вказував простому люду
конкретний шлях цієї
боротьби, тим самим
впливаючи на розвиток і
літератури, і мистецтва, і
духовної культури.

Як умру, то поховайте
Мене на могилі
Серед степу широкого
На Україні милій,
Щоб лани широкополі,
І Дніпро, і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий.
Як понесе з України
У синє море
Кров ворожу... отойді я
І лани і гори –
Все покину, і полину
До самого Бога
Молитися... а до того
Я не знаю Бога.
Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.
І мене в сем'ї великій,
В сем'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.